



Mattilsynet Hovedkontoret
Felles postmottak
Postboks 383
2381 BRUMUNDDAL

Ref:
2013/147422

Vår ref.
13/56702

Dato
8. oktober 2013

HØRINGSSVAR FRA VETERINÆRINSTITUTTET ANGÅENDE VEILEDER TIL HOLDFORSKRIFTEN FOR STORFE, § 10 MOSJON OG BEITE.

Merknader er satt inn i dokumentet etter hvert avsnitt, understreket og i kursiv.

VEILEDNING TIL § 10. MOSJON I HOLDFORSKRIFTEN FOR STORFE

Hvordan sikres mulighet for mosjon

Mosjonskravet er oppfylt når storfe i dyrehold innenfor den angitte mosjonsperioden er sluppet på beite, eller i en luftegård alternativt annet utendørs område (utendørs mosjonsareal), eller har fri adgang fra dyrerommet til disse områdene/arealene. Utendørs mosjonsareal skal være et tillegg til det arealet som benyttes når dyrene holdes innendørs.

Siden § 10 i forskriften heter mosjon og beite, og under særlig henvisning til formuleringen i annet ledd, bør det gå klart fram i veilederen at løsninger med beite er det primære. Omtale av naturlig atferd i første ledd henviser vel også på beiting. Luftegård er dermed ikke et likeverdig alternativ.

For storfe holdt i løsdrift må tilstrekkelig areal være opparbeidet eller omdisponert til beite, luftegård eller utendørs mosjonsareal seinest innen beitesesongen 2015.
Ved spesielle forhold er det adgang til å søke om dispensasjon, jfr forskrift om hold av storfe § 28.

I forskriften er overgangstiden endret fra 2013 til beitesesongen 2014, mens veilederen opererer med enda ett år, 2015. Siden påbudet har vært varslet i svært lang tid, burde 2014 være tilstrekkelig.

Dersom det oppstår tvil om at mosjonsbestemmelsene overholdes, kan Mattilsynet fatte vedtak om å få dokumentert at dyrene mosjones, med hjemmel i dyrevelferdsloven § 19.

Mosjonsperiodens lengde og tid på året

Mosjonsperioden er primært i sommerhalvåret, fra og med april til og med oktober. Dyra kan likevel mosjones andre tider på året dersom forholdene ligger til rette for det, og under forutsetning av at bestemmelsene i holdforskriften ellers er oppfylt. Det må tas hensyn til de klimatiske forholdene i de ulike delene av landet.

Formuleringene over er ikke helt i samsvar med hele § 10, idet tredje ledd omtaler mosjon for dyr i båsfjøs gjennom hele året. Selv om dette kravet ikke iverksettes med det første (2024), bør det omtales særskilt i retningslinjen.

Igjen synes det som veilederen ikke tar inn over seg at § 10 handler om mosjon OG beite. Det er beiting som må foregå mens det er beitesesong. Grunner til å utsette mosjonen til etter beitetida kan være at det uansett ikke finnes tilgjengelig beite, men kun luftegård e.l., det kan være svært varmt, stor insektplage eller mye nedbør med oppbløtt mark.

Mosjonsperioden bør være mest mulig sammenhengende. Forhold kan inntreffe som påvirker dyrevelferden negativt dette kan medføre at mosjonsperioden må deles opp. Slike forhold kan for eksempel være sykdom, værforhold og at selve bruken av aktuelt areal i denne perioden kan gi skade på underlag og arealet forøvrig. Tilsvarende gjelder f. eks også i luftegårder hvor det ikke er mulig å søke skygge/ly. Inseminasjon kan også føre til oppdeling. Total mosjonsperiode må likevel være minst åtte uker dvs 56 døgn.

Veterinærinstituttet mener at forholdene som taler for oppstyking (se over) kan være viktigere for dyrevelferden enn at mosjonsperioden er sammenhengende.

Mosjonstiden per døgn må være så lang at dyra får dekket sitt behov for mosjon og fri bevegelse. Tida mellom tradisjonell morgen- og kveldsmelking, anslagsvis 6-9 t i døgnet, er veiledende.

Utetiden per døgn i løpet av de 56 døgnene som er minstekravet, bør aldri gå under 6 timer. Anslått tid mellom morgen- og kveldsmelking kan gjerne forlenges til 6-12 timer. En del har dessuten systemer der dyra slippes ut igjen på beite etter kveldsmelkingen. Det er også en erfaring at kyr foretrekker å være ute om natten heller enn dagen i perioder det er varmt. Dessuten gjelder kravet om mosjon ikke bare for lakterende kyr, og det synes unødvendig å skulle begrense sinkyr/ungdyr/kalvers beite-/mosjonstid til 6 timer daglig, under ellers gode forhold.

Mosjon og dyras behov for melking

Dyra kan mosjoneres uavhengig av om de er i laktasjonsperiode eller i sinperiode. Det må tas hensyn til dyras eventuelle behov for melking, både ved melking i automatisk mjølkingsystem (AMS) og ved tradisjonell melking, slik at dyra ikke stenges ute fra tilgangen til slike installasjoner.

Første setning kan endres til: Mosjonskravet kan tilfredsstilles uavhengig av hvor kyrne er i laktasjonssyklus.

Fôring

Fôring ifm med mosjon skal skje i samsvar med § 21 om fôring, inkludert tilgang til drikkevann. Hvis dyra stenges ute ifm mosjon uten tilgang til beite eller fôr inne, må fôringen ute være tilstrekkelig og hygienisk betryggende.

Når dyra valgfritt kan bevege seg mellom mosjonsarealet og innearealet, kan fôring brukes til å styre dyreflyten, men ikke slik at dyra stenges ute fra tilgang til kraftfôrautomater, fullfôrautomater o.l.

Alternativ første setning: "Fôring når dyra er ute skal skje i samsvar med § 21"

Mosjon for kalver

Alle dyr, unntatt ukastrerte hanndyr, skal sikres muligheter for mosjon utendørs i minst åtte uker i løpet av året. For dyr som er født på en slik tid på året at det ikke er forsvarlig å holde dem utendørs i løpet av første sommeren, er det tilstrekkelig at mosjonskravet oppfylles neste vår/sommer.

Av dyrevelferdsmessig grunner vil mosjon utendørs som oftest være mest aktuelt etter melkefôringsperioden, vanligvis fra om lag 3 måneders alder.

Dersom kalver under seks måneder holdes ute, må det tas særlige hensyn for å tilfredsstille de spesielle behovene kalv har, herunder ly og tørt liggeunderlag, hyppig nok tilsyn, egnet behandling ved sykdom, og nok fôr og drikke. Tiltak og rutiner for å sikre kalven nok fôr og drikke er spesielt viktig når den ikke går sammen med mora.

Kalver bør få mosjon ute sommerstid. Kalver oppstalles noen steder ute i kalvehytter midtvinters! Og kjøttfe med små kalver går på beite. Veterinærinstituttet stiller seg undrende til at det argumenteres med dyrevelferdshensyn når man vil innskrenke kravet om mosjon ute til ikke å gjelde for yngre (ikke avvente) kalver. Det kan være praktiske problemer med å få dette til, men for dyrevelferden er uteliv positivt, også for kalver som ikke er avvent fra melk. Kalver fra to ukers alder og ungdyr har behov for å leke og bevege seg fritt for å utvikle seg fysisk. Dette krever større areal enn det de vanligvis har til rådighet inne i fjøset. Helsemessig er det også mye å vinne på å la dyr være ute. Uteluft har langt bedre luftkvalitet enn fjøsluft, og smittepresset blir dermed lavere. Tung dokumentasjon tilsier at luftveisinfeksjoner, som er et voksende problem hos kalver i store besetninger, kan forebygges ved å holde dyr ute. Også smittepresset for en rekke gastrointestinale sykdommer (virus, bakterier, noen parasitter) vil være lavere ute på større arealer, enn det er inne. Tiltak for alminnelig beitehygiene må imidlertid følges opp.

Skifter været og blir rått og kaldt, må også kalver kunne tas inn, tilsvarende som at mosjonskravet for kyr kan begrenses til 6 timer og ikke nødvendigvis daglig. De siste 4 linjene om oppstallingsforhold, tilsyn og stell er selvsagte, men kan gjerne stå.

Alder for når en oksekalv defineres som ukastrert okse, og som gjør at den er unntatt fra mosjonskravet, bør også tas inn i veilederen.

Mosjon på beite

Da holdes dyra på tradisjonelt beite på dyrka mark eller gjødsla beite.

Både kyr og ungdyr holdes også på utmarksbeite, f.eks. kjøttfe og ved setring med melkeku.

Mosjon på annet utendørs område (utendørs mosjonsareal)

Et slikt område må være egnet til mosjon og for øvrig tilfredsstillende de andre relevante kravene i holdforskriften for slikt hold. Aktuelle område kan f.eks. være utmark uten/marginalt beite eller annet areal.

Mosjon i luftegård hvis beite ikke er mulig

Med luftegård menes et særskilt mosjonsareal laget spesielt for å dekke dyras behov for mosjon i utemiljø.

Luftegården må være egnet med hensyn på både størrelse, underlag og utforming for øvrig, herunder for håndtering av gjødsel og urin. Den kan være anlagt i direkte tilknytning til driftsbygningen eller i nærheten.

Spesielt om utforming og bruk av luftegård:

1. Luftegården må være utformet slik at dyra holder seg reine. Dyra må ikke stå på gjørmete underlag, i overvann eller i avføring og urin.
2. Arealer som er utsatt for stor tråkkbelastning må ha tråkkfast underlag.
3. Fôringssjass i luftegård må ha fast dekke og mulighet for gjødseloppsamling.
4. Dersom fôringssjassen ikke er overbygget må man på annen måte sikre at fôret ikke forringes som følge av vær, forurensing etc. Behov for tiltak (mht beskyttelse av fôret) vil variere (bla med hvilken tid på året luftegården benyttes, værforhold, fôringsrutiner, dyregruppens sammensetning etc).
5. Arealbehovet i luftegårder vil avhenge bl a av dyregruppens sammensetning og av driftsopplegget for øvrig. Luftegården bør uansett ikke være mindre enn 20 m²

Arealbehov når dyra holdes ute i luftegården uten samtidig tilgang til inneareal:

Dyr under 12 mnd bør ha minst 6 m² per dyr

Dyr over 12 mnd bør ha minst 8 m² per dyr.

Når dyra samtidig har tilgang til både luftegård og inneareal Dyr under 12 mnd bør ha minst 3,5 m² per dyr

Dyr over 12 mnd bør ha minst 4,5 m² per dyr .

6. Luftegården må være utformet slik at «mobbing» av ranglave dyr unngås. Dette innebærer blant annet at passasjer og dører må være brede nok og blindgater må unngås. Alle individer må kunne komme seg unna andre dyr og ha lik tilgang til vann og evt fôr.
7. Såkalt mosjongang (luftegang) kan anlegges langs ytterveggen på deler av fjøset og er en slags «kompaktvariant» av luftegård. Areal til mosjongang kan være litt mindre enn angitte areal til luftegård under forutsetning av at det er gjennomgående trafikk med åpning til fjøset i begge ender (med samtidig tilgang til luftegangen og innearealet). Mosjongangen må være uten blindganger og tilstrekkelig bred for god dyreflyt og god gjødselhåndtering.

De nevnte arealbehov (pkt. 5) er etter Veterinærinstituttets syn absolutte minimumsmål som kan være akseptable når utformingen og sammensetning av gruppen ellers er optimal. Vi foreslår at det skrives "skal" og ikke "bør", slik at dette faktisk blir praktisert som minimumsmål og ikke normen. Veterinærinstituttet mener at man ikke kan gå ned på minimumskravet for areal (3,5-4,5 m²) for "mosjongang" (pkt 7).

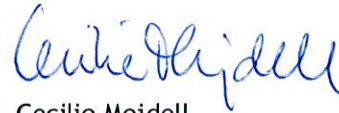
Det savnes en nærmere omtale av underlaget på uteområdet. Skal dyra reelt ha mulighet for fri bevegelse og mosjon, må underlaget være godt å gå på, og ikke glatt. Det bør ha en beskaffenhet som gjør det mulig for dyra å bevege seg i fart.

Ad pkt 6 vil ulike typer fysiske barrierer (vegg, gjerde, tømmerstokk) kunne bidra til at også ranrlave dyr kan finne trygge oppholdssteder. Risikoen for aggresjon og fortrenkning vil være større når arealet per dyr og totalarealet er lite.

Vennlig hilsen

for

Jorun Jarp
avd. direktør
Helseovervåkning



Cecilie Mejdell
forsker
Fagansvarlig dyrevelferd